

Розробка уроку:

ТЕМА: «І. ФРАНКО - МИТЕЦЬ І ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ. ІСТОРИЧНА ОСНОВА ПОВІСТІ «ЗАХАР БЕРКУТ»

Мета:

- ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом письменника;
- розпочати роботу над змістом твору «Захар Беркут»;
- розкрити історичну основу повісті та джерела її написання;
- розвивати навички сприйняття інформації на слух;
- вміння аналізувати почуте та вибирати з тексту головне;
- виховувати почуття поваги до творчості Каменяра та славних предків - незламних духом захисників Вітчизни.

Методи і прийоми:

- лекція;
- бесіда,
- метод «вільного мікрофону»;
- метод роботи в групах.

Тип уроку: усвідомлення нового матеріалу.

Обладнання: портрет І. Франка, виставка творів письменника, підручник, електронна презентація, роздатковий матеріал.

ХІД УРОКУ

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

1. Слово вчителя:

- Сьогодні на уроці ми починаємо вивчати новий розділ «Про далекі минулі часи» і познайомимось із життям та одним із творів видатного письменника, громадського діяча, 160-ти річчя якого ми святкували зовсім недавно, 27 серпня. Про кого йдеться мова?

(Відповіді учнів).

- Так, правильно! Молодці! Це дійсно Іван Якович Франко. *(З'являється на презентації портрет І. Франка).*

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ ТА ЗАВДАНЬ УРОКУ

1. Слово вчителя:

- На уроці ми познайомимось із основними біографічними відомостями про Івана Яковича та почнемо вивчати його історичну повість «Захар Беркут».

На початку ХХст. І.Франка сучасники називали «академією в одній особі», на початку ХХІ - «пророком, Каменярем». Сьогодні на уроці мені хочеться, щоб ми з вами дали відповідь на таке питання: - **Чому Івана Франка називали «академією в одній особі» і «Каменярем»?**

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ.

1. Слово вчителя.

- Запишіть сьогоднішнє число та тему уроку (*спроєктовано на дошці*).

До 7 класу ви вже дещо знаєте про Івана Яковича із попередніх класів, із засобів масової інформації, книг.

2. Бесіда:

- Що вам уже відомо про життя І.Франка?

- Які твори написав?

IV. Сприйняття й засвоєння учнями нового матеріалу.

1. Слово вчителя:

- Щоб зрозуміти особистість людина, завжди варто звернутись до її дитинства, тієї місцевості, де людина народилась, з'ясувати ті умови, в яких формувався характер. А краще поспілкуватись із нею самою. Діти, якби у вас була змога зустрітись із самим Іваном Яковичем, щоб ви у нього запитали? Обдумайте свої питання, бо видатний український письменник, громадський діяч і просто чудова людина у нас сьогодні в гостях.

- **Іване Яковичу, просимо до нас завітати.**

(Заздалегідь підготований учень виконує роль І.Франка).

2. Прес-конференція.

- Доброго дня! Софія Петренко, 7 клас. Іване Яковичу, де Ви провели дитинство і хто Ваші батьки? Дякую.

І.Франко:

- Народився я в селі Нагуєвичі Дрогобицького повіту у Східній Галичині. Тато - Яків Франко - коваль. Мама - Марія - зі зuboжілого українського шляхетського роду Кульчицьких. Батьки були люди прості, привітні, хоч і досить заможні відносно інших. У батьковій кузні завжди повно люду. Там я залюбки малим хлопцем крутився: і батькові допомагав, і цікаво було послухати різні бувальщини.

- Машовець Назар. Доброго дня! Іване Яковичу! Мені часто говорять, що я хлопець здібний, але навчаюсь не в повну міру своїх сил. Чи Ви любили навчатись?

І.Франко:

- Дорогий Назаре, я дуже хотів навчатись та прагнув до наук, бо від цього залежало моє майбутнє. Для сина селяка дорога до університету заказана. Після початкової та нормальної школи батько спромігся таки віддати мене до Дрогобицької гімназії, хоча гімназія була тоді для дітей знаті.

Так що, любя дитино, цінуй те, що в тебе є змога навчатись.

- Мельник Валентин, 7 клас. Іване Яковичу, доброго дня! Чи бешкетували Ви у школі, а то я частенько це роблю, і мене іноді за це сварять.

І.Франко:

- Любі діти, як я вас розумію! Можливо, під час початкової науки бешкетував, як будь-яка дитина. Але в гімназії вже не до бешкетувань мені було. Спочатку і вчителі, й учні з презирством ставились до мене, сільського хлопця. Коли мені було 9 років, помер тато, а у 15 і мами не стало. Спасибі

Григорій Гаврилик, вітчим, допоміг із коштами (таки я довчився в гімназії) і взагалі на життєвому шляху підтримував.

- Шановний Іване Яковичу! Вас турбує Гаврічкова Олена. Скажіть, будь ласка, чи закохувались Ви, чи маєте родину?

І.Франко:

- Я аж зникнув від такого «дитячого» запитання. Звичайно, що закохувався. Так, одружений. Дружину звать Ольга. Я – батько чотирьох дітей: одна донечка Анна, і троє синочків – Андрійко, Тарасик і Петрик.

7 клас. Афанасьєв Ігор. Доброго дня! Іване Яковичу! Чому Вас іноді називають Каменярем?

І.Франко:

- Це тому, мабуть, що вірш я написав із такою назвою – «Каменярі». А ще тому, що все життя працював тяжко, як каменяр у каменоломнях. І все ж я таки отримав вищу освіту і став доктором наук.

Учитель:

- Спасибі, Іване Яковичу. Ми вдячні, що ви завітали до нас.

Хочу представити всім Дудіна Максима, який виконував роль Івана Франка.

2. «Автобіографія». Робота з книгою.

2.1. Учитель:

- Іван Якович не залишив нам автобіографії, є лише автобіографічні листи.

Але уявимо, що такий документ існує, але він просто попсувався. У вас є змога побувати у ролі дослідників, франкознавців. Попрацюйте з книгою та відновіть автобіографію. Відкрийте підручник на с. 35-38.

2.2. Інструктаж перед роботою в парах:

А) працюватимете в парі; оцінюється робота пари;

Б) самі обираєте доповідача;

В) кожна пара отримує лист із автобіографією, де відсутні деякі відомості. Їх треба відновити, попрацювавши з книгою;

Г) час виконання - 5хвилин.

АВТОБІОГРАФІЯ РОЗБИТА НА 3 БЛОКИ: середнього, достатнього, високого рівнів. У блоці високого рівня містяться відомості, які відсутні у книзі. (Додаток 1)

3. Виставлення оцінок у персональні картки.

3.1. Опитування (читання частин автобіографії).

3.2. Коментарі вчителя щодо оцінювання:

- Хто відновив першу частину автобіографії - 4 б.

- Хто відновив другу частину автобіографії - 4б.

- Хто відновив третю частину - 4б.

3.2. Слово вчителя:

- Діти, подивіться на картки, що лежать у вас на столі. Там є така таблиця з усіма сьгоднішніми завданнями. За це завдання максимальна оцінка - 11б. Кожна неправильна відповідь - мінус 1б. від 11б. Це було Завдання №2 (Додаток 2). Виставіть собі оцінку.

- Чи всі відомості у автобіографії було відновлено?

(Діти дають відповіді).

- Щоб знати більше рекомендуую звернутись до бібліотеки, виставка книг митця та про нього є і зараз у нашій бібліотеці та частково представлена у нашій класній кімнаті.

4. Додаткова інформація вчителя.

- ✓ Іванові Франку належить понад 5000 творів у різних галузях літератури й науки. 50-ти томне видання творів - лише третина від написаного.
- ✓ До того ж він вільно володів чотирнадцятьма мовами.
- ✓ У 1916 році професор, доктор філософії з Відня Йосип Застирець, звернувся з листом-проханням до Нобелівського комітету щодо присудження Іванові Франку Нобелівської премії. На жаль, не судилося, бо нагороду вручають лише живим, а **28 травня 1916 року письменника не стало. До речі, 2016 рік, це ще й рік сторіччя з дня смерті письменника.**
- ✓ Демонстрація фото: документ із гімназії; з друзями; з дружиною і дітьми; фото картин-портретів відомих художників; фото пам'ятників на знак вшанування пам'яті.

5. Фізкультхвилинка «Вінок поету»:

- Вшанувати пам'ять символічним віночком із квітів, написавши на пелюстках по дві риси характеру: одну виражену іменником, другу - прикметником, яка б пояснювала, чому Івана Яковича можна назвати «академією» або «Каменярем»?

Кожна група отримує паперову квітку, виготовлену методом аплікації, та окремі зелені листочки. На дошці заздалегідь прикріплено Портрет І.Франка.

Додатковий бал: - А що таке епітет? Що таке порівняння?

Та група, яка першою дала правильну відповідь, отримує додаткові бали.

6. Робота над повістю І.Франка «Захар Беркут».

6.1. Демонстрація уривка з фільму «Захар Беркут». Фільм знятий на кіностудії імені О.Довженка в 1971 році режисером Леонідом Осикою (3 хвилини).

- Цей твір був заданий на прочитання влітку? Я вже знаю, що більшість з вас його прочитали хоч і в скороченому варіанті. **Дайте відповіді на такі запитання:**

- До якого епізоду цей уривок з екранізації повісті та хто є учасниками даної сцени?

- Чи співпало у вас враження від фрагментів із фільму та тим, як ви уявляли собі героїв, місцевість, окремі сюжети.

6.2 Паспорт твору.

6.1. Тема твору: твір «Захар Беркут» розповідає про те, як волелюбний народ Руської землі боронив свою батьківщину від монголо-татарської навали.

6.2. Ідея твору: Іван Якович мав на меті возвеличити мужність, патріотизм, вміння боротися з труднощами; засудити підступність, зраду, жадібність, жагу до збагачення за рахунок інших.

6.3. Основна думка: твір учить нас бути патріотами, **доводить до сучасників та прийдешніх поколінь думку, що сила народу - в його**

єдності, підтримці, повазі одне до одного. І тому ця повість буде завжди повчальною, актуальною та сучасною.

6.4. Дійові особи твору: бегадири Пета, Бурунда були насправді; Тугар Вовк, Захар Беркут, Мирослава, Максим - створені письменником художні образи.

6.5. Жанр: історична повість.

7. Теорія літератури.

Історична повість - епічний твір середнього розміру, в якому зображені як історичні події, особи, так і створені письменником художні образи протягом тривалого або важливого за подіями часу...) У повісті є багато архаїзмів і діалектизмів, які надають творові історичного колориту.

8. Історична основа твору.

Розповідь учителя.

- Редакція журналу «Зоря» в 1882 році оголосила великий конкурс на кращий історичний твір. І. Франко вирішив узяти участь, а в 1883 р. повість «Захар Беркут» була вже опублікована у журналі.

Повість була написана 1882 року після другого арешту І. Франка - ув'язнення в коломиїській тюрмі. Протягом шести тижнів у рідному селі Нагуєвичях Іван Якович вечорами при світлі каганця (у нього не було навіть настільної лампи) писав твір.

Факти з історії у творі

➤ У 40-х роках XIII ст. монголо-татарські орди, очолювані внуком Чингісхана Батием, захопивши Київ, прямували через Карпати в Угорщину. Батий вогнем і мечем плундрував землю Галицької Русі. Горіли села і міста, залиті людською кров'ю. Але народ мужньо боронив рідну землю, знищити саму Русь завойовники не змогли.

➤ Із Галицько-Волинського літопису І. Франко взяв скупі відомості про вторгнення монголо-татарських полчищ у Русь, їх перехід через Карпати. Там, де бракувало історичних даних, письменник вдавався до легендарного матеріалу, поєднавши його з життєвими реаліями далекого минулого, внаслідок чого народився мистецький твір високого гатунку.

9. «Цікавинки». Додатковий матеріал (Додаток 4).

а) інструктаж;

б) ознайомлення з новим матеріалом;

в) оформлення результатів у картки (Додаток 3).

г) зачитування звітів кожної групи;

д) оцінювання; занесення результатів до картки самооцінювання.

I ГРУПА. «Літературна карта». Робота з картою: позначити на карті село Тухля та Нагуєвичі. Учні отримують видрукований з інтерактивної карти фрагмент.

II ГРУПА. «Франкознавці».

Село Тухля, про яке пише І. Франко, існує насправді. Воно розташоване в мальовничій, порослій лісами місцевості недалеко від м.Стрия на Львівщині. Збереглися народні перекази про походження назви села. В одному з переказів його назва пов'язується із загибеллю великої кількості ординців, від яких по всій околиці йшов поганий (тухлий) запах. Але події,

описані в повісті, відбулися не там, де тепер розташоване село, а, як стверджує сам автор, «...у стін могутнього Зелемєня» (гора на північному сході від сучасної Тухлі, висота — 1177 м).

III. Група. Про кінофільм «Захар Беркут».

- Результати своїх наукових досліджень ви будете записувати ось у таку табличку (Додаток 3).

10. Тестування.

- Щоб закріпити матеріал. Виконаємо ще одне завдання - тести (це завдання індивідуальне (3 хвилини). (Додаток 5).

Відповіді: 1а, 2в, 3б, 4б, 5б, 6а, 7в, 8в, 9а, 10в.

Взаємоперевірка, виставлення оцінок.

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ: с. 39-44, читати розділи I-III; С. 54. – правило про історичну повість вивчити.

V. ПІДСУМОК:

- Що найбільше вас вразило чи запам'яталось із біографії чи творчості Івана Яковича Франка?

- За що ж його можна назвати «академією в одній особі» або «Каменярем»?

VI. ПІДРАХУНОК БАЛІВ (за картками).

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української літератури 19 ст. (70 – 90-ті роки): У 2 кн. Кн.. 2.: Підручник // За ред. О.Д.Гнідан. К.: Вища школа, 2003. – 439с.
2. Міщенко О.І. Українська література: підручн. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Олена Міщенко – Київ: Генеза, 2015р. – 264с., іл.
3. Франко І.Я. Зібрання творів у 50-десяти томах. – Т.16: Повісті та оповідання (1882 – 1887). – К.: Наукова думка, 1978.

ДЖЕРЕЛА

<http://dovidka.biz.ua/zahar-berkut-istoriya-napisannya/>
http://e-works.com.ua/work/4106_Bagatogranna_diyalnist_Ivana_Franka_ii_vpliv_na_kylytrnii_i_politi_chnii_rozvitok_Ukraini.html
<http://metodportal.com/node/438>
<http://volya.if.ua/2011/08/mij-poklyk-pratsya-schastya-i-svoboda/>
<http://t1-2-1.okino.ua/trailers/354698/82906.jpg>
<http://tour-collection.com.ua/wp-content/uploads/2015/10/NG-002.jpg>
<http://2.bp.blogspot.com/-jhhWfPR1Yx0/UiY9H7P3-vI/AAAAAAAAAAEns/0qaLc2qwB94/s1600/%25D0%25B7%25D0%25B0%25D1%2585%25D0%25B0%25D1%2580.JPG>

Автобіографія

Я, Іван Якович Франко, народився _____ серпня _____ у селі _____ Дрогобицького повіту у родині _____. Був допитливим і непосидючим, і часом цілими днями пропадав у _____ батька.

Навчався у початковій, нормальній, а потім у _____

На жаль, моє щасливе дитинство тривало недовго -

Коли ж у _____ році я їхав до Львівського університету, мій літературний багаж уже був заповнений творами _____

Писав твори різного характеру: були й серйозні філософські поеми. Наприклад про _____ письменника-полеміста Середньовіччя _____, що своїм запальним словом будив у серцях людей почуття честі й гідності. Інший незабутній образ - біблійний образ (поема _____), про якого я переповів своєму народові з метою нагадати, що навіть із вікового рабства завжди є вихід.

Дорогі моєму серцю ліричні збірки «З вершин _____», «Зів'яле _____» та п'єса «Украдене _____».

Хто хоче більше дізнатись про життя дітей Австро-Угорщини, читайте мої твори для дітей та про дітей такі, як:

Займався книгодрукуванням. Багато українських письменників, зокрема _____, були вдячні мені за допомогу і підтримку, за щирі й справедливі критики. Був причетний до видавництва таких поважних часописів та альманахів, як «Громадський друг», _____

Довелось випити ківш лиха: був і за ґратами, пережив смерть старшого сина _____. Болісно пережив розлуку із двома молодшими синами _____, коли їх було забрано на Першу світову війну. У дні найважчої розпуки писав статтю _____

«_____». Тоді ж, у _____ році, залишив у спадок нашій фольклористичній науці найбільший скарб - «Студії над українськими народними піснями».

Ваш Іван Франко

Автобіографія

Я, Іван Якович Франко, народився 27 серпня 1856 року у селі **Нагусвичі** Дрогобицького повіту у родині **коваля**. Був допитливим і непосидючим, і часом цілими днями пропадав у **кузні** батька.

Навчався у початковій, нормальній, а потім у **Дрогобицькій гімназії**.

На жаль, моє щасливе дитинство тривало недовго - **рано пішов із життя батько, й мама через рік померла**.

Коли ж у **1875** році я їхав до Львівського університету, мій літературний багаж уже був заповнений творами **Шекспіра, Гетте, Шиллера, А.Міцкевича, Словацького, власними перекладами Софокла і Гомера. А «Кобзар» Т.Шевченка знав напам'ять**.

Писав твори різного характеру: були й серйозні філософські поеми. Наприклад про письменника-полеміста Середньовіччя **Івана Вишенського**, що своїм запальним словом будив у серцях людей почуття честі й гідності. Інший незабутній образ - біблійний образ (поема **«Мойсей»**), про якого я переповів своєму народові з метою нагадати, що навіть із вікового рабства завжди є вихід.

Дорогі моєму серцю ліричні збірки **«3 вершин і низин»**, **«Зів'яле листя»** та п'єса **«Украдене щастя»**.

Хто хоче більше дізнатись про життя дітей Австро-Угорщини, читайте мої твори для дітей та про дітей такі, як: **«Олівець»**, **«Грицева шкільна наука»**, **«Чистописання»**, **«Отець-гуморист»** та інші.

Займався книгодрукуванням. Багато українських письменників, зокрема **Леся Українка**, були вдячні мені за допомогу і підтримку, за щирі й справедливі критику. Був причетний до видавництва таких поважних часописів та альманахів, як **«Громадський друг»**, **«Літературно-науковий вісник»**, **«Перший вінок»** та багато інших.

Довелось випити ківш лиха: був і за ґратами, пережив смерть старшого сина, **Андрія**. Болісно пережив розлуку із двома молодшими синами **Тарасом і Петром**, коли їх було забрано на Першу світову війну. У дні найважчої розпуки писав статтю **«Тарас Шевченко»**. Тоді ж, у **1914** році, залишив у спадок нашій фольклористичній науці найбільший скарб - «Студії над українськими народними піснями».

Ваш Іван Франко

Виставіть собі оцінку

Завдання 1. 5 хв. «Автобіографія» (максимальна – 11б.) - пара	Бали:
Завдання 2. «Вінок поету-ювіляру» (максимальна – 10 б.) - індивідуальне	Бали:
Завдання 3. «Чи знали ви?» - пара	Бали :
Завдання 4. Тести (10 б.) індивідуальне	Бали: 1б. запитання +
Додаткові бали:	Бали:
Всього	Бали: _____. Оцінка _____

Цікавинки

1	Я вже знав(ла) або чула, що...
2	Я дізнався(лась), що...
3	І. Франко – це

Картка №1. Літературна карта

1. **Знайти на малій карті село Тухля та показати на карті України.**

2. **Заповнити табличку, яка додається.**

Довідка: Село Тухля, про яке пише І.Франко, існує насправді. Воно розташоване в мальовничій, порослій лісами місцевості недалеко від м.Стрия на Львівщині.

Тухля - історичне село в Україні, в Сколівському районі Львівської області. Населення становить 2826 осіб. Орган місцевого самоврядування - Тухлянська сільська рада.

Село лежить у вузькій долині річки Опіру. У межах села в Опір впадають дві його порівняно великі притоки - Цигла і Головчанка.

Збереглися народні перекази про походження назви села.

В одному з переказів його назва пов'язується із загибеллю великої кількості ординців, від яких по всій околиці йшов поганий (тухлий) запах. Але події, описані в повісті, відбулися не там, де тепер розташоване село, а, як стверджує сам автор, «...у стін могутнього Зелемня» (гора на північному сході від сучасної Тухлі, висота - 1177 м).

• **Монумент Захар Беркут.** Фотографія криниці, Захара Беркута (повість І.Франка) та каменю в селі Тухля біля траси.

Картка № 2.

Чи знаєте ви?

«Захар Беркут» - кольоровий широкоформатний художній фільм, епічна драма за мотивами однойменної повісті Івана Франка, знятий на кіностудії імені О. Довженка в 1971 році режисером Леонідом Осикою.

Фільм оповідає про мужню боротьбу карпатських горян-русинів, очолюваних Захаром Беркутом, головою племені мисливців, воїнів і хліборобів, проти татаро-монгольської навали на Русь в XIII столітті, про непереможний дух народу, прагнення відстояти свою свободу.

В ролях

- Василь Симчич - Захар Беркут;
- Іван Миколайчук - Любомир;
- Костянтин Степанков - боярин Тугар Вовк;
- Борислав Брондуков - Бурунда-бегадире, монгольський воєначальник;
- Іван Гаврилюк – Максим;
- Антоніна Лефтій - Мирослава і ін.

Знімальна група

- Сценарій - Дмитро Павличко;
- Режисер - Леонід Осика.

Нагороди

У 1997 р режисер Леонід Осика за художні фільми «Камінний хрест», «Захар Беркут», «Подарунок на іменини», «Гетьманські клейноди» став лауреатом Шевченківської премії.

Картка №3.

Чи знаєте ви?

Рідне село Івана Франка - **Нагуєвичі...** Нагуєвичі - село Дрогобицького району Львівської області.

Історія села розпочалась ще в князівські часи. Колись тут існувало поселення Сольне, а згодом після його зруйнування кочівниками – Башево, яке в свою чергу теж було зруйноване ординцями. Старожили також розповідають, що колись у давнину село ще йменувалось Далева. З 1952р., за радянських часів, село ще раз змінило назву на село Івана Франка. З отриманням незалежності селяни вирішили повернути собі історичну назву - Нагуєвичі.

Іван Якович любив бувати в Нагуєвичах. Як тільки село облітала звістка, що приїхав Іван Франко, до батьківської оселі поспішали люди

Багато краян ставали героями чи прототипами творів. Зі своєї колосальної літературної спадщини в Нагуєвичах створив чимало, зокрема, повість «Захар Беркут», багато оповідань, поезій, перекладав сонети Шекспіра, «Фауст» Гете, «Мертві душі» Гоголя на українську, досліджував Т.Шевченка та перекладав його твори на німецьку мову.

Зараз на території села працює державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі».

Тести

1. Батько І. Франка був:
 - А) ковалем;
 - Б) священником;
 - В) учителем.
2. Дати народження і смерті письменника:
 - А) 20 березня 1814 - 13 грудня 1905р.;
 - Б) 25 серпня 1856 р. – 20 травня 1916р.;
 - В) 27 серпня 1856 р. – 28 травня 1916р.;
3. Письменника називали ...
 - А) Кенером;
 - Б) Каменярем;
 - В) трудягою.
4. Вкажіть прозові твори І. Я. Франка:
 - А) «Химера лісового озера»;
 - Б) «Коли ще звірі говорили»;
 - В) «Тореадори з Васюківки»;
5. Діалектизми - ...
 - А) це витіснені синонімами, назви понять, що існують і в наш час;
 - Б) слова певної місцевості;
 - В) люди похилого віку.
6. Рік написання твору «Захар Беркут»?
 - А) 1882;
 - Б) 1883;
 - В) 1884.
7. Події, описані у творі «Захар Беркут» відбувались...
 - А) у 40-х 11ст.;
 - Б) у 40-х 12ст.;
 - В) у 40-х 13ст.;
8. За жанром «Захар Беркут»...
 - А) історичний роман;
 - Б) оповідання на історичну тематику;
 - В) історична повість.
9. Рідне село поета - ...
 - А) Нагуєвичі;
 - Б) Тухля;
 - В) Дрогобич.
10. Скільки років було І.Франку, коли померла мама?
 - А) 9;
 - Б) 13;
 - В) 15.